

R A S T R E S

X A V I E R T H E R O S

PERE VIRGILI

De quan érem industrials

El passat fabril de Barcelona genera polèmiques i és una memòria incòmoda per a determinats sectors

Quan escric aquestes ratlles la placa del passatge de la Canadenca ha sigut destrossada per uns brètols que no volien recordar la gran vaga del 1919, gràcies a la qual es va establir la jornada de vuit hores. En el seu lloc hi han col·locat tot de fotocopies de la placa que va intentar posar l'Ajuntament convergent per substituir-la, en què en comptes de la històrica reivindicació proletària es recordava l'inversor ianqui Pearson, que va fundar aquella companyia elèctrica el 1911. El passat fabril d'aquesta ciutat continua generant polèmiques i constitueix una memòria incòmoda per a determinats sectors de la nostra societat. Parlo de tot això amb la geògrafa Mercè Tatjer, una de les persones que coneixen més bé aquest llegat i autora del llibre *Barcelona, ciutat de fàbriques*.

Durant els segles XVIII i XIX, la capital catalana va ser un dels grans emporis de la indústria europea, amb fàbriques com Fabra i Coats, Macosa, Torres Guardiola o l'Espanya Industrial. Tanmateix, la majoria d'empreses eren de mides modestes: "Abundaven els petits tallers. Moltes vegades només feien servir la planta baixa i llogaven els pisos superiors com a habitatges". Li pregunto per la conservació d'aquest passat i em contesta amb contundència: "Hem acabat el segle XX sense cap museu dedicat a les nostres fàbriques. Vam passar de l'abandonament a la seva destrucció física en l'època dels Jocs Olímpics; el que es va fer al Poblenou és un exemple força contundent. Allò va fer que molta gent fos conscient del patrimoni que estava en perill de desaparèixer. Malauradament al turista d'avui no li interessa pas aquesta part de la ciutat i si no es mostra acabarà per no interessar a ningú". La necessitat de conservar la nostra història fabril va néixer a finals

dels setanta, quan diversos enginyers i historiadors van començar a parlar-ne, emmirallats en el que s'estava fent a Anglaterra o Alemanya. Però en aquells anys la ciutadania tenia com a prioritat els equipaments municipals i el que no servia per a usos públics acabava en mans de l'especulació immobiliària. Als anys vuitanta va sorgir el fenomen dels tallers d'artistes: "Malgrat no ser espais de memòria, no era una mala iniciativa. Tanmateix, es podria haver relacionat més el treball d'aquests creadors amb els processos industrials propis de cada fàbrica, i amb l'experiència de la gent gran del barri que hi havia treballat. Això es va provar a Can Ricart, però es va considerar un projecte massa arcaic per al disseny del 22@".

La ciutat encara conserva moltes fàbriques, gairebé a tots els barris. En l'última dècada, els treballs sobre la industrialització han sigut un dels preferits pels historiadors joves. A part de l'allau de llibres i tesis, s'ha fet alguna exposició per mostrar la relació de la societat barcelonina amb els seus antics espais de treball. "S'han organitzat rutes, com la del Museu d'Història de la ciutat. Falta donar més valor a les xemeneies que han aconseguit sobreviure, caldria posar-hi plaques en què s'expliqués el seu passat. Si no hi ha pressupost per a un museu almenys es podria crear un bon catàleg patrimonial, fer una senyalització adequada, fins i tot un museu virtual. S'hauria de preservar l'utilitatge i la maquinària (molta venuda a museus i col·leccionistes privats), així com preservar el patrimoni immaterial". És en aquest apartat en què destaca l'últim llibre de la Mercè, dedicat als productes que poden desfermar més empatia amb el lector com la xocolata, la cervesa, els perfums o les arts gràfiques: "M'agradaria que els mestres el fessin servir per ensenyar que no sempre hem viscut del turisme". ■